



TOIMINTAOHJELMA

**NEUVOLATOIMINTA,
KOULU- JA OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO
SEKÄ
EHKÄISEVÄ SUUN TERVEYDENHUOLTO**

29.4.2014

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 ASETUKSEN TAUSTALLA OLEVAT LAIT, ASETUKSET JA KANSALLISET OHJELMAT	4
3 TERVEYSTARKASTUKSET	6
3.1 Määräaikainen ja yksilöllinen terveystarkastus	6
3.2 Laaja terveystarkastus	7
4 ÄITIYSNEUVOLA (EI SISÄLLY)	
4.1 Tarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt	
4.2 Terveystarkastusten runko	
5 LASTENNEUVOLA (EI SISÄLLY)	
5.1 Lastenneuvolatyön prosessi	
5.2 Terveystarkastusten runko	
5.3 Lastenneuvolatyön tavoitteet	
6 KOULU- JA OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO	7
6.1 Kouluterveydenhuolto	7
6.2 Opiskelijaterveydenhuolto	9
6.3 Kouluyhteisön ja opiskelijaympäristön terveellisyys ja turvallisuus	9
6.4 Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon prosessi	10
6.5 Terveystarkastusten runko	11
6.6 Tarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt	12
7 SUUN TERVEYDENHUOLTO	13
8 ERITYISEN TUEN TARVE	14
9 TERVEYSNEUVONTA	14
9.1 Terveysneuvonnan sisältö ja määrä	14
9.2 Terveysneuvonnan täydentävä sisältö	16
10 HENKILÖSTÖN RIITTÄVYYS JA OSAAMINEN	17
10.1 Mitoitus	17
10.2 Koulutus	18
11 TOIMEENPANON SEURANTA JA VALVONTA	18
11.1 Seuranta	18
11.2 Valvonta	18
LÄHTEET	20
LIITTEET	
1 Leppävirran palveluyksikkö	22
2 Nilakan palveluyksikkö (Keitele, Pielavesi, Tervo, Vesanto)	23
3 Koillis-Savon palveluyksikkö (Juankoski, Kaavi, Rautavaara)	24

29.4.2014

1 JOHDANTO

Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevalla valtioneuvoston asetuksella 338/2011 säännellään erityisesti terveystarkastusten ja terveysneuvonnan sisältöä ja määrää em. palveluissa. Asetus annettiin, koska kuntien väliset erot lasten ja nuorten ehkäisevien palvelujen voimavaroissa ja sisällössä ovat lisääntyneet, ja palvelut ovat monissa kunnissa suosituksiin ja tarpeisiin nähden riittämättömät.

Kuntia sitovan asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Lisäksi asetuksen mukainen toiminta auttaa ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä ja vähentää alueellista eriarvoisuutta. Asetuksella vahvistetaan terveyden edistämistä, johon kuuluu aina myös mielenterveyden edistäminen. Erityisten tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen ja tuen oikea-aikainen järjestäminen ehkäisevät ongelmien pahenemista ja kustannusten kasvua.

Asetusta sovelletaan kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettuihin raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

Kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen **toimintaohjelma** neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan tarkoituksena on, että toimintaohjelma on osa kunnan laajempaa toiminta- ja taloussuunnitelmaa, joka laaditaan valtuustokausittain. Toiminnan toteutumisesta ja tuloksista tulee raportoida vuosittain toimintakertomuksessa kunnan kansanterveystyöstä vastaaville luottamuselimille. Toimintaohjelma voi koostua osakokonaisuuksista (esim. äitiysneuvolan ja lastenneuvolan toimintaohjelmat), mutta sen tulee muodostaa kaikki ikäryhmät ja palvelut kattava saumaton kokonaisuus. Toimintaohjelman tulee liittyä uuden lastensuojelulain edellyttämään kokonaissuunnitelmaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi. Terveyskeskuksessa on nimettävä vastuuhenkilö, joka vastaa toimintaohjelmassa kuvatun toiminnan kehittämisestä, koordinoinnista ja seurannasta kokonaisuutena. Eri osatoiminnoilla voi olla niistä vastaavat vastuuhenkilöt.

Toimintaohjelmassa sovitaan **menettelytavoista, työnjaosta ja yhteistyöstä**, esimerkiksi laajojen terveystarkastusten järjestämisestä, yhteistyöstä päivähoidon ja oppilashuollon kanssa, yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden palveluissa. Yhtenäinen toimintaohjelma helpottaa sekä yksittäisen työntekijän työtä että moniammatillista yhteistyötä ja mahdollistaa tilastoinnin ja asetuksen toteutumisen valvonnan.

Toimintaohjelmaa valmisteltaessa tulee ottaa huomioon, että lakia potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, jäljempänä potilaslaki) sovelletaan asetuksen mukaisten terveystarkastusten ja terveysneuvonnan järjestämiseen. Potilaslaissa on säännökset tiedonsaantioikeudesta sekä itsemääräämisoikeudesta. Alaikäisen mielipide on selvitettävä silloin, kun se on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palveluysikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palveluysikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

Kysteri
Nilakan palveluysikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.kysteri.fi

29.4.2014

nähdessä mahdollista. Jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Toimintaohjelmaan tulee sisältyä menettelytapaohjeet potilaslain keskeisten säännösten sovellutuksista ja erityisesti huoltajan suostumuksen hankkimisesta yhteistyön edellyttämään tietojen vaihtoon ja luovutukseen. Toimintaohjelma on laadittava yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa.

Perusterveydenhuollon liikelaitos Kysterin yhtenäisessä toimintaohjelmassa kuvataan asetuksen mukainen toiminta äitiys-, ja lastenneuvolassa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa sekä hammashuollossa lasten ja nuorten ehkäisevän hammashuollon osalta.

Toimintaohjelman hyväksyy Kysterin johtokunta. Toimintaohjelman edellyttämän toiminnan vastuuhenkilöinä toimivat palveluyksiköissä ylilääkäri ja ylihoitaja. Kysterin toimitusjohtaja, johtava hoitaja sekä Kysterin johtoryhmä seuraavat ja arvioivat toimintaohjelman mukaisen toiminnan toteutumista.

Kysterin toimintaohjelman laadinnassa on ollut mukana johtava hoitaja, palveluyksiköiden ylihoitajat, palveluyksiköiden lasten- ja äitiysneuvoloitten sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajat. Lisäksi on kuultu suun terveydenhuoltoa.

2 ASETUKSEN TAUSTALLA OLEVAT LAIT, ASETUKSET JA KANSALLISET OHJELMAT

Kansanterveyslain (66/1972) mukaan kansanterveystyön järjestäminen on kunnan velvollisuus. Kansanterveystyöllä tarkoitetaan yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy mukaan lukien sekä yksilön sairaanhoitoa. Kansanterveyslain 14 §:n mukaan kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä on mm. huolehtia kunnan asukkaiden terveysneuvonnasta ja terveystarkastuksista mukaan lukien ehkäisyneuvonta, raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden ja alle kouluikäisten lasten sekä heidän perheidensä neuvolapalvelut, sekä ylläpitää koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä suun terveydenhuoltoa.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) sisältää säännöksen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, joka velvoittaa kunnat laatimaan poikkihallinnollisen suunnitelman terveyttä edistävästä ja terveysongelmia ehkäisevästä toimista ja niiden toteutumisen seurannasta.

Terveydenhuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden sekä alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille.

Neuvolapalveluihin sisältyvät

- 1) sikiön terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä raskaana olevan ja synnyttäneen naisen terveyden määrääjain toteutettava ja yksilöllisen tarpeen mukainen seuranta ja edistäminen;
- 2) lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta ensimmäisen ikävuoden aikana keskimäärin kuukauden välein ja sen jälkeen vuosittain sekä yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) lapsen suun terveydentilan seuranta vähintään joka toinen vuosi;
- 4) vanhemmuuden ja perheen muun hyvinvoinnin tukeminen;

29.4.2014

- 5) lapsen kodin ja muun kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyden edistäminen;
- 6) lapsen ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä lapsen ja perheen tukeminen ja tarvittaessa tutkimuksiin tai hoitoon ohjaaminen.

Kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- 1) kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen;
- 3) oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen;
- 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;
- 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Lastensuojelulain (417/2007 ja HE 225/2009) tavoitteena on lapsen edun huomioiminen, lapsen ja perheen tarvitsemien tukitoimien ja palvelujen turvaaminen, viranomaisten välisen yhteistyön parantaminen sekä entistä varhaisemman ongelmiin puuttumisen varmistaminen. Lastensuojelulakiin on sisällytetty ehkäisevää lastensuojelua koskevia säännöksiä. Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun toteuttamiseksi kunnan kaikkien viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten kasvua ja kehitystä sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Ehkäisevää lastensuojelua on myös äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotoimessa annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Päivähoidon on **päivähoitolain** (36/1973) mukaan edistettävä lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä otettava huomioon erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva lapsi. Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan lapselle kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuollosta säädetään terveydenhuoltolain lisäksi koululaeissa ja lastensuojelulaissa. Terveydenhuoltolain mukaan kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden, ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten sekä korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

- 1) oppilaitoksen opiskelu ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;

29.4.2014

- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille, mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto mukaan lukien;
- 4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen.

Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa ja opiskeluterveydenhuolto osa opiskelijahuoltoa. Toimintana oppilas- ja opiskelijahuolto on opetustoimen, sosiaalitoimen ja terveystoimen toimintaa, jota toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä koulu- ja opiskeluyhteisössä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelija-terveydenhuolto ja lastensuojelulaissa tarkoitettuja koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita antavien ja järjestävien viranomaisien ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Kunnan perusterveydenhuollon on neuvolapalveluja, kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä vanhempien ja huoltajien, varhaiskasvatuksesta, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta vastaavien, oppilashuolto- ja opetushenkilöstön, erikoissairaanhoidosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

3 TERVEYSTARKASTUKSET

3.1 Määräaikainen ja yksilöllinen terveystarkastus

Terveystarkastusten ja niiden perusteella suunnitellun terveystarkastuksen on muodostettava suunnitelmallinen yksilön ja perheen niihin osallistumisen mahdollistava kokonaisuus. Palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota myös kehitysympäristöihin. Terveystarkastukset ja terveystarkastusneuvonta on järjestettävä tarpeen mukaan moniammatillisesti. Terveystarkastuksissa ja -neuvonnassa saatuja seuranta-tietoja kunnan väestön terveydestä ja hyvinvoinnista on käytettävä palvelujen suunnittelussa.

Kunnan on järjestettävä määräaikaista terveystarkastuksia kaikille ennalta määritellyn ikä- tai vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluville ja yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia. Terveystarkastuksen, kättilön tai lääkärin tulee pyrkiä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poissaolijain tuen tarve.

Terveystarkastus toteutetaan

- terveydenhoitajan tai kättilön terveystarkastuksena;
- lääkärin terveystarkastuksena;
- terveydenhoitajan tai kättilön ja lääkärin terveystarkastuksena (laaja terveystarkastus); tai
- hammaslääkärin, suuhygienistin tai hammashoitajan suun terveystarkastuksena.

29.4.2014

Terveystarkastuksessa on selvitettävä tarkastettavan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla, kliinisillä tutkimuksilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Perheen hyvinvointia selvitetään terveystarkastuksissa vanhempien täyttämien kyselykaavakkeiden avulla ja/tai haastatteluin. Tarkastettavien toivomukset ja mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon kehitystason edellyttämällä tavalla.

Arvio terveydentilasta ja mahdollisesta jatkotutkimuksen, tuen ja hoidon tarpeesta tehdään yhdessä lapsen, nuoren ja ikävaiheen mukaisesti myös hänen huoltajiensa kanssa. Tarvittaessa tehdään hyvinvointi- ja terveystarkastus tai tarkistetaan aikaisemmin tehtyä suunnitelmaa.

3. 2 Laaja terveystarkastus

Asetuksessa Laaja terveystarkastus on terminä uusi äitiys- ja lastenneuvolassa. Kouluterveydenhuollossa se on ollut käytössä vuodesta 2002. Tällä säännöksellä halutaan varmistaa, että molempien vanhempien hyvinvointia ja elämäntilannetta arvioidaan aikaisempaa järjestelmällisemmin ja perusteellisemmin. Laaja terveystarkastus ei lisää uutta käyntikertaa, yksi käynti on laajennettu kattamaan koko perheen hyvinvoinnin tarkastelun. Laajat terveystarkastukset ovat monipuolisia, syvennettyjä tarkastuksia, joissa terveydenhoitaja tai kättilö ja lääkäri arvioivat yhdessä ja tarvittaessa yhteistyössä muiden ammattihenkilöiden kanssa odottavan naisen, lapsen tai nuoren terveyden lisäksi aina myös **koko perheen hyvinvointia**. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös hyvinvointiarvion pyytämisen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa lapsesta vastaavalta ammattihenkilöltä.

Lasta odottavan perheen laajassa terveystarkastuksessa äidin ja sikiön terveydentilan tutkimisen lisäksi selvitetään perheen hyvinvointia haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta.

6 KOULU- JA OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO

6.1 Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu

- oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset

29.4.2014

Koko ikäluokan kattavat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä tapaamisen. Tarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa suhteessa ikään ja kehitysvaiheeseen ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Perusopetuksen oppilaille tehdään terveystarkastus vuosittain. Luokilla 1, 5 ja 8 on kaikilla oppilailla laaja terveystarkastus.

Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään kokonaisvaltaisesti lapsen ja nuoren hyvinvointiin liittyviä fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä tekijöitä. Tarkastuksissa selvitetään koulunkäyntiin, vapaa aikaan ja perheeseen liittyviä olosuhteita ja terveystottumuksia sekä tehdään tarvittavat mittaukset ja somaattiset tutkimukset. Tarkastuksissa tulee kiinnittää huomiota oppimiseen, kotitehtävien sujumiseen, mahdollisesti tarvittavaan tukeen sekä nykyisen tuen riittävyyteen ja oikeaan kohdentumiseen, samoin kuin kaverisuhteisiin, kiusaamiskokemuksiin, opettaja suhteisiin, luokkatilanteisiin, kouluruokailuun ja välituntikokemuksiin. Vanhempien terveyteen ja hyvinvointiin kiinnitetään huomiota jokaisessa laajassa terveystarkastuksessa.

Kouluterveydenhuollossa tulee yhteistyössä muun **oppilashuollon** kanssa tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisissa toimintaympäristöissä. Oppilas- ja opiskelijahuollosta säädetään 2014 voimaan tulevassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Oppilashuollon tarkoituksena on edistää sekä yksittäisen oppilaan ja opiskelijan oppimista terveyttä ja hyvinvointia, että koko oppilaitoksen ja opiskeluympäristön hyvinvointia. Erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen järjestämisessä on tärkeää varhainen tuki, riittävät psykologi- ja kuraattoripalvelut, yhteistyö lapsen, nuoren ja hänen perheensä sekä koulun kanssa osana oppilashuoltoa.

Kouluterveydenhuollossa tehtävien laajojen terveystarkastusten sisällöstä on tarkat ohjeet "Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa, menetelmäkäsikirjassa (2011)" sekä "Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta." Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta.

Tarpeen mukaan laajojen luokkatarkastusten jälkeen tehdään kooste luokan hyvinvoinnista oppilashuoltoryhmälle.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa järjestetään lisäksi oppilaan tarpeen mukaisesti tämän terveydentilan toteamista varten seuraavat **erikoistutkimukset**:

- 1) asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä laboratorio-, röntgen- ja muut vastaavat tutkimukset;
- 2) psykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi; ja
- 3) psykologin tekemä tutkimus.

29.4.2014

6.2 Opiskelijaterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykisyyden seuranta ja edistäminen.

Terveystarkastuksen tehtävänä on saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja.

Opiskeluterveydenhuolto on osa perusterveydenhuoltoa. Terveystarkastus mukana kunnan tehtävänä on järjestää opiskeluterveydenhuollon piirissä oleville terveydenhoito- ja sairaanhoitopalvelut mukaan lukien suun terveydenhuollon ja mielenterveyden palvelut.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat säädettyjen terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi kansanterveyslaissa (66/1972) säädetyt terveyden- ja sairaanhoitopalvelut kuten:

- 1) Mahdollisten mielenterveyshäiriöiden varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus
- 2) Mahdollisten päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus
- 3) Seksuaaliterveyttä edistävät palvelut

6.3 Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Oppilaan ja opiskelijan terveyden edistämiseksi on koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastettava joka kolmas vuosi. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Tarkastuksessa on hyvä huomioida oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmat.

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palvelu yksikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palvelu yksikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

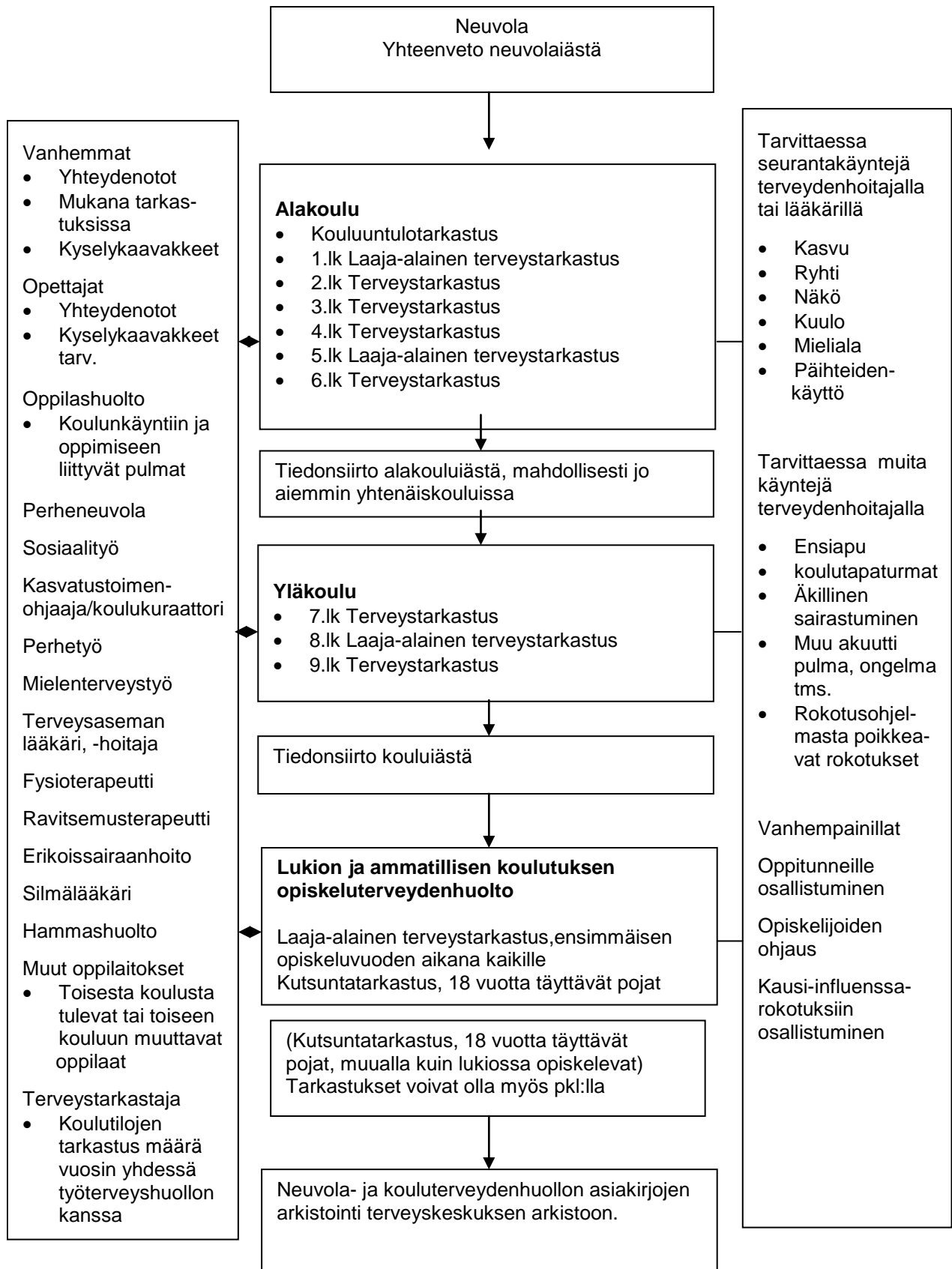
Kysteri
Nilakan palvelu yksikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.kysteri.fi

29.4.2014

6.4 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon prosessi



29.4.2014

6.5 Terveystarkastusten runko

	Kouluun tulevat	PERUSKOULU									LUKIO			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	
Määräaikaistarkastukset														
Lääkäri tarkastukseen varattu aika (min)		x 20– 30											tytöt ta:ssa 20	pojat kuts ta:ssa 20
Terveystarkastaja tarkastukseen varattu aika (min)	x 90		x 20	x 45–60	x 20	x 90	x 45	x 20–30	x 90	x 30	x 60		pojat kuts 30	x tarv
HB	x					x			x			tytöt		
Kuulo 20dB	x					(x)			x		x			
Näkö	x			(x)		(x)	(x)		x		x			
Lähinäkö	x						(x)		x					
Väriäkö							x							
Pituus, paino	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x			
Kysytään tupakointi						x	x	x	x	x				
Puberteetti						x	x	x						
Ryhti, skoliometri		x L	(x)	x	(x)	x L	x	x	x L	(x)				
Verenpaine	x					x			x		x			
Rokotukset							HPV			dtap				
Ammatinvalinta asiat									x	x				
Kyselykaavakkeet														
Vanhemmat oppilas/opiskelija	x			(x)		x			x					
Opettaja (lupa)		x		x		x			x					
Eriytisruokavaliot	x						x							
Nuorten päihde- mittari ADSUME									x				pojat kuts	
Mielialakysely RBDI									x		x tarv			
Nuorten voimavarat -mittari										x				
Vahvuudet ja vai- keudet	x tarv.					x tarv.			x tarv.					

MUUT TERVEYSTARKASTUKSET

Edellä mainittujen terveystarkastusten lisäksi on:

Lääkärintarkastus

- Sairauden tai muun syyn vuoksi pitkään tai usein koulusta poissa olleille oppilaille, mikäli sairastelemisen syytä ei ole muussa hoitopisteessä selvitetty.

29.4.2014

- Oppilaille, jotka terveydentilan määrittelemisen, terveydellisen riskin tai sairauden takia ovat lääkärintarkastuksen tarpeessa. Tarkastus omalääkärillä.

Terveydenhoitajan tarkastus

- Oppilaille, jotka ovat siirtyneet toiselta paikkakunnalta

6.6 Tarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt

Nivelvaiheessa, esikoulusta/neuvolasta kouluterveydenhuoltoon siirryttäessä kouluterveydenhoitaja tutustuu esikouluryhmään. Kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja tuen tarpeen varhaista tunnistamista edesauttaa kouluterveydenhoitajan saama, ”vanhempien toimittama”, palaute päiväkodista/esikoulusta lapsen 6-vuotis neuvolan yhteydessä.

Kuntakohtaisesti kokoontuu esiopetuksen oppilashuoltoryhmiä, joissa voidaan sopia kolmiportaisesta tuesta (Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki)

Ensimmäisellä luokalla olevan lapsen laaja terveystarkastus (6-8v). Terveydenhoitajan tarkastus on keväällä tai alkukesällä ennen koulun alkua. Lääkärin tarkastus on pääsääntöisesti kevätlukukaudella, johon saadaan opettajan palaute koulun alun sujumisesta. Lääkärin tarkastuksessa pyritään saamaan kuva koulun aloituksen ja ensimmäisen kouluvuoden sujumisesta. Ensi tapaamisella kerrotaan, mitkä asiat kuuluvat kouluterveydenhuollon toiminnan piiriin. Koko perheen hyvinvoinnin ja voimavarojen huomioiminen, orastavienkin huolien kuunteleminen ja käsittely sekä vanhempien tukeminen rohkaisevat vanhempia myöhemmin tarvittaessa ottamaan yhteyttä kouluterveydenhuoltoon kaikissa perhetä kuormittavissa tai huolestuttavissa asioissa. Näin mahdollistuu vaikuttava ehkäisevä työ ja varhainen tuen tarjoaminen. Kouluterveydenhuollolla on myös tärkeä tehtävä koulun ja kodin välisen yhteistyön rakentamisessa ja ylläpitämisessä.

Viidennellä luokalla olevan lapsen laajassa terveystarkastuksessa (10-12v) arvioidaan oppilaan puberteetti tilanne ja valmistellaan sekä lasta että vanhempia murrosiän mukanaan tuomiin muutoksiin. Keskustelussa annetaan tietoa murrosiästä ja seksuaalisesta kehityksestä, kuullaan lapsen ja vanhempien näkemyksiä sen nykyvaiheesta ja selvitetään heidän odotuksiaan, huoliaan ja pelkojaan murrosiän suhteen.

Oppilaalle (13-15v) **8. vuosiluokalla** tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa selvitetään oppilaan terveyttä ja hyvinvointia laajasti. Keskusteluun nostetaan ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin liittyvät haaveet ja toiveet, ja oppilaan vahvuudet otetaan huomioon. Tunnistetaan oppilaan erityiset ammatinvalintaan ja jatko-opiskeluun liittyvät tarpeet. Ammatinvalinnan kannalta on tärkeää huomioida erityisesti poikkeava värinäkö, allergiat, tuki- ja liikunta elin ongelmat ja muut pitkäaikaissairaudet. Vanhempia tuetaan pysymään vanhemman roolissa ja asettamaan nuorelle tarvittavat rajat. Vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen kiinnitetään huomiota, ja vanhempaa ohjataan olemaan kuululla silloin, kun nuorella on tarve ja halu puhua.

29.4.2014

Laajoissa terveystarkastuksissa esille tulleista luokkaa koskevista havainnoista keskustellaan tarvittaessa opettajan kanssa ja mietitään mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta.

AmmatINVALINTAAN liittyvissä asioissa yhteistyötä tehdään erityisesti koulun opinto-ohjaajan kanssa 9 luokan aikana.

Peruskoulun lopettamisvaiheessa tehtävä oppilaan erityisten tarpeiden ja tuen arviointi ja tarvittavien selvitysten käynnistäminen yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä erityisen tärkeää on koulutuksen nivelvaiheissa tehtävä moni ammatillinen yhteistyö ja siihen liittyvien vastuukysymysten selvittäminen. Nivelvaiheella tarkoitetaan useimmiten perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen taitekohtaa. Tässä vaiheessa nuoret tekevät tärkeitä koulutusta ja ammatituaa koskevia ratkaisuja, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Hyvin ajoitetulla moni- ammatillisella tuella voi olla merkittävä syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus. Ennaltaehkäisevää moni- ammatillista suunnittelua ja toimintaa tulisi tehostaa oppilas- ja opiskelijahuollossa. On tärkeää, että suunniteltujen tukitoimien toteutumisesta voidaan seurata vielä peruskoulun päättymisen jälkeenkin. (Opinto-ohjaajat/Etsivä nuorisotyö)

Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat paikallisten suunnitelmien mukaan.

Lisäksi kouluterveydenhoitaja tekee verkostoyhteistyötä perheneuvolan, nuorten mielenterveyshoitajan, kasvatustoiminnan ohjaajan, koulukuraattori sosiaalitoimen, nuorisotoimen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhteistyökumppaneina tarvittaessa myös terveysaseman fysio- ja ravitsemusterapeutti sekä hammashuolto.

7 SUUN TERVEYDENHUOLTO

Suun terveydenhuollon palvelu sisältää terveysneuvonnan, suun ja hampaiston yksilöllisen tarpeen mukaiset tutkimukset ja hoidon sekä terveystarkastuksen perusteella laaditun omahoidon sisältämän hoitosuunnitelman.

Suun ja hampaiston terveystarkastukset järjestetään koko ikäluokan kattavina tai yksilölliseen tarpeeseen perustuvina määräaikaistarkastuksina. Tarkastuksissa selvitetään suun ja hampaiston terveydentila, kehitysvaihe sekä määritellään hoidon tarve ja tarvittaessa tehdään henkilökohtainen hoitosuunnitelma.

Ensimmäistä lasta odottavan perheen suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvioi suuhygienisti tarkastamalla suun ja hampaiston tilanteen sekä haastattelemalla terveys-, kotihoito- ja ravitsemustottumuksista. Tarpeen mukaan suuhygienistit ohjaavat perheenjäsenen hammaslääkärille tarkempia tutkimuksia varten.

Alle kouluikäisille järjestetään suuhygienistin tekemiä suun ja hampaiston terveystarkastuksia. Tarpeen mukaan suuhygienistit ohjaavat heidät hammaslääkäreille jatkotutkimuksia ja hoidon suunnittelua varten. Alle kouluikäiset kutsutaan suuhygienistille yksilöllisen määräaikaistarkastussuunnitelman mukaisesti kuitenkin niin, että he käyvät vähintään kerran 1 - 2 vuotiaana, 3 - 4 vuotiaana sekä 5 - 6 vuotiaana.

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palveluysikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palveluysikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

Kysteri
Nilakan palveluysikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.kysteri.fi

29.4.2014

Koululaisista 1., 5. ja 8. luokkalaiset käyvät aina hammaslääkärin tekemässä suun ja hampaiston terveystarkastuksessa. Muiden vuosiluokkien oppilaat käyvät vuosittain tai yksilöllisiä kutsuntavälejä noudattaen joko hammaslääkärin tekemässä tarkastuksessa tai suuhygienistillä hoidon tarpeen arvioinnissa. Tarvittaessa koululaisille tehdään erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia.

Lapsille, joilla on erityinen riski sairastua suun ja hampaiston sairauksiin, järjestetään tehostettua ehkäisevän suun terveydenhuoltoa.

Opiskelijoille järjestetään opiskeluaikana vähintään yksi suun ja hampaiston terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja mahdollisen hoidon tarve.

8 ERITYISEN TUEN TARVE

Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä siten, että alle kouluikäisen lapsen, oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Myös lastensuojelulaissa edellytetään, että äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annetaan erityistä tukea silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi tulee tarvittaessa järjestää lisäkäyntejä ja kotikäyntejä. Terveydenhoitajalla tulee olla mahdollisuus järjestää lisäkäyntejä ja tehdä kotikäyntejä määräraikaisten terveystarkastusten lisäksi. Lisä- ja kotikäynneillä terveydenhoitajan on mahdollista ensin selvittää tilannetta ja sitten kanavoida keskusteluapua ja emotionaalista tukea lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Lisäkäynnit suunnitellaan lapsen, nuoren tai perheen yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan.

Erityisen tuen järjestämisestä on laadittava suunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan ja ikävaiheen mukaisesti hänen perheensä kanssa. Potilaslaissa (4a§) tarkoitettu suunnitelma laaditaan aina erityistä tukea tarvitsevalle. Tämä yksilöllinen hyvinvointi- ja terveysuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen, nuoren ja ikävaiheen mukaisesti perheen kanssa.

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi on tarvittaessa myös tehtävä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden, kuten päivähoidon, kotipalvelun, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kesken.

9 TERVEYSNEUVONTA

9.1 Terveysneuvonnan sisältö ja määrä

Terveysneuvonnalla tarkoitetaan asetuksessa terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa, jossa lasten, nuorten ja heidän kehitysympäristöjensä hyvinvointia tuetaan suunnitelmallisella terveyslähteisellä vuorovaikutuksella ja viestinnällä yksilö-, ryhmä- ja väestötasoilla. Terveysneuvonnasta on annettu tarkemmat ohjeet Lastenneuvolaoppaassa (STM 2004a), Kouluterveydenhuollon oppaassa

29.4.2014

(Stakes 2002), Kouluterveydenhuollon laatusuosituksessa (STM 2004b), Opiskeluterveydenhuollon oppaassa (STM 2006) sekä Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmassa (STM 2007).

Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa ("parhaan saatavilla olevan ajantasaisen tiedon harkittua käyttöä asiakkaan terveyden edistämisessä ja hoidossa"). Terveydenhuollon toiminnan on oltava lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai terveystieteellisesti asianmukaista, näyttöön ja hyviin hoito- ja kuntoutuskäytäntöihin perustuvaa. Lisäksi terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta ja turvallista. Näyttöön perustuva toiminta yhtenäistää asiakkaiden hoitoa ja toimintayksiköiden toimintatapoja ja lisää toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä henkilöstön osaamista.

Terveysneuvonnan tukena käytettävän ja jaettavan ohjausaineiston tuotannossa ja valinnassa tulee noudattaa seuraavia kriteerejä:

- Aineisto on ajantasaista.
- Aineisto pohjautuu näyttöön perustuvaan tietoon.
- Palvelujen käyttäjien äidinkieli, moninaisuus ja kulttuuri on huomioitu.
- Aineisto on puolueetonta.
- Aineisto on kaikkien saatavissa esteettömästi.
- Imeväisten ravitsemusta koskevassa aineistossa ei saa olla viittauksia äidinmaidonkorvikkeiden tavaramerkkeihin (myös THL 2009).

Yksilöllisessä terveysneuvonnassa korostuu yksilön omaa vastuu terveydestään sekä terveellisten elämäntapojen, hyvän kunnon ja mielenterveyden vaalimisen tärkeys. Yksilöllinen terveysneuvonta sisältyy aina jokaiseen terveystarkastukseen ja muiden henkilökohtaisten tapaamisten yhteyteen.

Ryhmäneuvonta soveltuu rajatulle ryhmälle esimerkiksi elintapaohjaukseen, perhevalmennukseen ja vanhemmuuden tukemiseen sekä samassa elämäntilanteessa olevien neuvontaan (esimerkiksi leikkiikäisten lasten vanhemmat, isä- ja äitiryhmät, nuoret). Terveysneuvontaa on suositeltavaa järjestää myös **yhteisöllisenä** neuvontana, esimerkiksi koko kunnan alueella tai koulu- ja oppilaitosyhteisöissä. Yhteisöllisellä neuvonnalla voidaan tukea yksilöllisen ja ryhmäneuvonnan viestien perille menoa.

Terveysneuvonnan on myös tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden, mukaan lukien mielen-terveyden, sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä vähintään seuraavilla alueilla:

- Kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys
- Ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta
- Ergonomia, ravitsemus, liikunta, painon hallinta, suun terveys sekä seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy
- Lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy
- Kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja infektioiden ehkäisy
- Soveltuvin osin sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveystalvet.

29.4.2014

9.2 Terveysneuvonnan täydentävä sisältö

Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Terveysneuvonnan tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista.

Terveysneuvonnan on tuettava lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äidin voimavaroja imettää. **Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle** on järjestettävä moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa. Ensimmäistä lasta odottavan perheen tai ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse on tehtävä kotikäynti. Muita kotikäyntejä on järjestettävä tarpeen mukaan.

Alle kouluikäisen lapsen, oppilaan ja hänen perheensä terveysneuvonnan on tuettava lapsen kehitystä, huolenpitoa ja kasvatusta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lisäksi terveysneuvonnan on tuettava vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja keskinäistä vuorovaikutusta

Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.

Ehkäisy- ja muu seksuaaliterveysneuvonta: Alle kouluikäisen lapsen, oppilaan ja opiskelijan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palveluysikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palveluysikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

Kysteri
Nilakan palveluysikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.kysteri.fi

29.4.2014

10 HENKILÖSTÖN RIITTÄVYYS JA OSAAMINEN

10.1 Mitoitus

Äitiysneuvola	76 synnytystä/terveydenhoitaja 600 synnytystä/lääkäri	
Lastenneuvola STM 2004a	400 lasta/terveydenhoitaja, jos on sijainen, 340 lasta, kun ei ole sijaista 2800 lasta/lääkäri, jos on sijainen ja 2400 lasta/lääkäri kun ei ole sijaista	Lasten määrän tulee olla alhaisempi, jos terveydenhoitaja työskentelee useammalla kuin kahdella sektorilla, jos alueella on runsaasti maahanmuuttajia tai erityistä tukea tarvitsevia perheitä
Kouluterveydenhuolto Stakes 2002 STM 2004b	600 oppilasta/terveydenhoitaja, 2100 oppilasta/lääkäri tai 1 työpäivä viikossa 500 oppilasta kohden	Paikalliset olosuhteet, yhteistyö sekä psykososiaalisen työn tarvitsevien koululaisten määrä, koulujen lukumäärä sekä koulupsykologin ja koulukuraattorin saatavuus.
Opiskeluterveydenhuolto	Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset: 600 - 800 opiskelijaa/terveydenhoitaja Ammattikorkeakoulut ja yliopistot: 800 - 1000 opiskelijaa/terveydenhoitaja 2500 - 3000 opiskelijaa/lääkäri kun sijaista ei ole	Opiskelijamäärän on oltava alhaisempi, jos terveydenhoitaja työskentelee useammassa kuin yhdessä toimipisteessä, opiskeluterveydenhuollon käytössä ei ole riittävästi psykologeja eikä muita terveydenhuollon ja sosiaalihuollon työntekijöitä, työparina ei ole nimettyä opiskeluterveydenhuollonlääkärinä.

Palveluyksiköiden henkilöstön mitoitus on kuvattu liitteissä 1 – 3.

Yhteenvedona voidaan todeta, että suosituksen mukaiset henkilöstömitoitukset toteutuvat terveydenhoitajien osalta kaikissa palveluyksiköissä. Nilakassa on hieman vajeista lastenneuvolassa. Terveydenhoitajien resursseissa ei ole otettu huomioon äitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon terveydenhoitajien kansanterveystyön tehtäviä, muun muassa lasten kausirokotuksia, kutsuntatarkastuksia ja kohdunkaulansyövän seulonnan joukkotarkastusnäytteiden ottamisia. Lisäksi on huomioitava Nilakan palveluyksikössä toiminnan jakautuminen neljään kuntaan ja Koillis-Savon palveluyksiköissä kolmeen kuntaan. Useamman terveysaseman terveydenhoitajaresurssia ei voida suoraan verrata yhden terveysaseman resurssiin mm. välimatkojen vuoksi.

Kouluterveydenhoitajan resurssia kuluu myös sairausvastaanoton pitämiseen kouluilla. Useammalla koululla käynti vie myös varsinaista työaika. Kouluterveydenhuollossa ei ole vuosiloman sijaisia vaan lomamatkitaan järjestämään kaikissa palveluyksiköissä koulujen lomien ajaksi.

Lääkäreiden osalta suosituksen mukaiset henkilöstömitoitukset toteutuvat lääkäreiden osalta äitiys- ja lasten neuvolassa, paitsi Leppävirralla on hieman vajeista. Lääkärien työpanosta tarvittaisiin jonkin verran lisää suositusten täyttymiseen kaikkien palveluyksiköiden lastenneuvoloissa. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa vajeista on kaikissa palveluyksiköissä. Lääkäriin resurssia tarvittaisiin vähintään yksi päivä viikossa nykyistä enemmän.

29.4.2014

10.2 Koulutus

Asetuksen velvoitteet lisäävät terveydenhoitajan, kättilön ja lääkärin sekä suun terveydenhuollon henkilöstön työn vaatavuutta ja näin tarvetta kehittää heidän osaamistaan. Henkilöstön tiedoista ja taidoista riippuu, kuinka hyvin asetuksen tarkoitusta, henkeä ja säännöksiä pystytään toteuttamaan ja väestön tarpeisiin pystytään vastaamaan. Tavoitteena on, että asetuksen sisältämät velvoitteet otetaan huomioon em. henkilöstöryhmien peruskoulutuksessa, erikoistumisopinnoissa sekä täydennys- ja jatkokoulutuksessa.

11 TOIMEENPANON SEURANTA JA VALVONTA

11.1 Seuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat asetuksen toimeenpanoa järjestelmällisesti ja säännöllisesti perusterveydenhuollon avohoidon ilmoitusjärjestelmän avulla (AvoHILMO). Avohoidon hoitoilmoitusjärjestelmässä kerätään tietoja myös toteutetuista toiminnoista nk. toimintoluokituksen avulla. Toimintoluokituksen (Suomalainen Perusterveydenhuollon Avohoidon Toimintoluokitus, SPAT) tarkoituksena on kuvata perusterveydenhuollon avohoidon palvelutapahtumien sisältöä luokittelemalla asiakkaalle tehtäviä toimenpiteitä ja interventioita. Toimintoluokitusta käytetään yhdessä käyntisyyluokituksen kanssa. Toimintoluokituksen tietoja voidaan käyttää paikallistasolla johtamisessa ja palvelujen kehittämisessä. Valtakunnallisella tasolla luokitusta käyttämällä saadaan tietoja asetuksen seurannan lisäksi mm. lastensuojelulain terveydenhuollolle asettamien velvoitteiden ja useiden kansallisten ohjelmien seurantaan varten.

Toinen keskeinen seurantaväline on Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä nk. TedBM. Järjestelmään kuuluu useita osahankkeita, joista yksi koskee terveyden edistämisen aktiivisuutta lasten ja nuorten ehkäisevissä palveluissa. Tavoitteena on kehittää kullekin osajärjestelmälle helposti seurattavia tunnuslukuja.

11.2 Valvonta

Kansanterveyslain 2 §:n mukaan kansanterveystyötä läänin alueella ohjaa ja valvoo **aluehallintovirasto**. Aluehallintovirasto voi tarkastaa kunnan tai kuntayhtymän kansanterveyslaissa tarkoitetun toiminnan sekä toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun siihen on perusteltu syy. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta määräajassa.

Valvonnan lähtökohtana on etukäteisvalvonta, toissijaisesti jälkikäteisvalvonta. Etukäteisvalvonnan keskeisiä toteuttamistapoja ovat yhteydenotot ja niiden perusteella tehtävät kuntakäynnit. Aluehallintovirasto laatii käynnistä raportin ja mikäli sillä on huomautettavaa, se voi tehdä toimijalle selvityspyynnön. Toimija on velvollinen vastaamaan pyyntöön ja kertomaan, miten ja missä ajassa se kehittää toimintaansa lainsäädännön edellyttämälle tasolle.

29.4.2014

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi kansanterveystyön ohjauksessa ja valvonnassa. Valvira ohjaa ja valvoo kansanterveystyötä erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat 1) periaatteellisesti tärkeät ja laajakantoiset asiat 2) useaa aluetta tai koko maata koskevat asiat 3) asiat, jotka liittyvät Valvirassa käsiteltävänä olevaan terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan 4) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään. **Sosiaali- ja terveysministeriö** tekee tulossopimukset aluehallintovirastojen ja Valviran kanssa ja seuraa aluehallintovirastojen valvontaa ja sen tuloksia.

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palveluysikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palveluysikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

Kysteri
Nilakan palveluysikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

29.4.2014

Lähteet

Hakulinen-Viitanen Tuovi, Hietanen-Peltola Marke, Hastrup Arja, Wallin Mervi & Pelkonen Marjaana. 2012. Laaja terveystarkastus. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. Opas 22. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Imetyksen edistäminen Suomessa. Toimintaohjelma 2009 – 2012. 2009. Raportti 32. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Klemetti Reija, Hakulinen-Viitanen Tuovi, (toim.). 2013. Äitiysneuvolaopas. Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. Opas 29. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004. Oppaita 8. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004b. Oppaita 18. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Kouluterveydenhuolto 2002: Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Stakes Oppaita 51. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes. Helsinki.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004a. Oppaita 14. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Mäki Päivi, Wikström Katja, Hakulinen-Viitanen Tuovi & Laatikainen Tiina. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa: Menetelmäkäsikirja. Opas 14. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere.

Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009, uusi numero 338/2011) perustelut ja soveltamisohjeet. 2009. Julkaisuja 20. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. 2007. Toiminnantarkastuskertomus 146. Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Opiskelijaterveydenhuollon opas. 2006. Julkaisuja 12. Sosiaali- ja terveysministeriö.. Helsinki.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013).
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=oppilas-%20ja%20opiskelijahuoltolaki>

Ota opi -malli. Nuorten tukeminen perusopetuksesta jatko-opintoihin. Kuntoutuskokeilun ohjausryhmän muistio. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 14. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

29.4.2014

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007 – 2011. 2007. Julkaisuja 17. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. KASTE –ohjelma 2008 – 2011. Toimintaohjelma 2007 – 2011. 2008. Julkaisuja 17. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Terveydenhuoltolaki (30.12.2010/1326).

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011).

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=asetus%20neuvolatoiminnasta>

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. 2001. Julkaisuja 4. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Laskutusosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin Ky
Kysteri
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Kysterin hallinto
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2, rak. 3

Kysteri
Koillis-Savon palveluyksikkö
Juankosken terveysasema
Terveystie 9
73500 Juankoski

Kysteri
Leppävirran palveluyksikkö
Leppävirran terveysasema
Savonkatu 17
79100 Leppävirta

Kysteri
Nilakan palveluyksikkö
Pielaveden terveysasema
Savikontie 15
72400 Pielavesi

Vaihde (017) 171 000
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.kysteri.fi

29.4.2014

Liite 1 LEPPÄVIRRRAN PALVELUYKSIKKÖ

Mitoitus Leppävirran terveysasemalla

	Äitiysneuvola	Lastenneuvola	Kouluterveydenhuolto	Opiskelijaterveydenhuolto
Synnyttäjien määrä/vuosi	80	-	-	-
Lasten määrä	-	553	-	-
Koululaisten määrä	-	-	1026	-
Opiskelijoiden määrä	-	-	-	118
Terveydenhoitajien määrä	1,2	1,6	2,2	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Synnyttäjää, lasta, koululaista tai opiskelijaa / terveydenhoitaja (nykytilanne)	80	346	520	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Suosituksen mukainen määrä /terveydenhoitaja	76	340	600	600
Resurssitarve	-0,15	0	-0,3	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Lääkäreiden määrä	3,5 tuntia viikossa 0,09	6 tuntia viikossa 0,16	3,5t viikossa (Alap tai Kiv) lisäksi pikkukoulut vuodessa 79,5tuntia yht. noin 5,5 h viikossa koko vuodelle laskettuna 0,15	Ensimm. lukiovuoden tytöt ja kuts.ikäiset pojat 20min/opisk.
Lasta, koululaista tai opiskelijaa/lääkäri (nykytilanne)	889	3456	7627	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään
Suosituksen mukainen määrä /lääkäri	600	2400	2100 tai 1 työpä/vko/500 oppilasta	2500 – 3000
Resurssitarve	+0,04 (tarve: 0,13 eli n. 19 h/kk)	+0,07 (tarve: 0,23 eli n. 34 h/kk)	+ 0,1 - 0,2 (tarve: 0,4 – 0,5 eli 2 – 2,5 päivää/vko)	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään

29.4.2014

LIITE 2 NILAKAN PALVELUYKSIKÖ (KEITELE, PIELAVESI, TERVO, VESANTO)

Mitoitus Nilakan palveluyksikössä

	Äitiysneuvola	Lastenneuvola	Kouluterveydenhuolto	Opiskelijaterveydenhuolto
Synnyttäjien määrä/vuosi	82	-	-	-
Lasten määrä	-	627	-	-
Koululaisten määrä	-	-	1020	-
Opiskelijoiden määrä	-	-	-	110
Terveydenhoitajien määrä	1,35	1,67	2,38	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Synnyttäjää, lasta, koululaista tai opiskelijaa / terveydenhoitaja (nykytilanne)	60,7	375	475	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Suosituksen mukainen määrä /terveydenhoitaja	76	340	600	600
Resurssitarve	-0,25	+ 0,17	- 0,5	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Lääkäreiden määrä	0,16	0,20	0,18	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään
Lasta, koululaista tai opiskelijaa/lääkäri (nykytilanne)	513	3135	6278	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään
Suosituksen mukainen määrä /lääkäri	600	2400	2100 tai 1 työpä/vko/500 oppilasta	2500 - 3000
Resurssitarve	-0,02 (tarve: 0,14 eli n. 20 h/kk)	+0,06 (tarve: 0,26 eli n. 38 h/kk)	+0,22 – 0,32 (tarve: 0,4 – 0,5 eli 2 – 2,5 päivää/vko)	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään

29.4.2014

LIITE 3 KOILLIS-SAVON PALVELUYKSIKÖ (JUANKOSKI, KAAVI, RAUTAVAARA)

Mitoitus Koillis-Savon palveluyksikössä

	Äitiysneuvola	Lastenneuvola	Kouluterveydenhuolto	Opiskelijaterveydenhuolto
Synnyttäjien määrä/vuosi	65	-	-	-
Lasten määrä	-	512	-	-
Koululaisten määrä	-	-	852	-
Opiskelijoiden määrä	-	-	-	124
Terveydenhoitajien määrä	2,15 (äitiysneuvolan työpanoksesta n. 50 % äitiysneuvolan toimintaan, loput ehkäisy- ja naisten-neuvolaan sekä kansanterveystyöhön) / 1,075	1,75	2,27	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Synnyttäjää, lasta, koululaista tai opiskelijaa / terveydenhoitaja (nykytilanne)	30/60	293	430	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Suosituksen mukainen määrä /terveydenhoitaja	76	340	600	600
Resurssitarve	-0,2	-0,25	-0,62	sisältyy kouluterveydenhuollon terveydenhoitajamäärään
Lääkäreiden määrä	20 - 23h/kk 0,14 - 0,16	17 - 18 h/kk 0,11 - 0,12	15 - 26 h/kk 0,1 - 0,12	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään
Lasta, koululaista tai opiskelijaa/lääkäri (nykytilanne)	406 - 464	4267 - 4654	5422 - 9760	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään
Suosituksen mukainen määrä /lääkäri	800	2400	2100 tai 1 työpäivä/vko/500 oppilasta	2500 - 3000
Lisäresurssin tarve	-0,03 - 0,04 (tarve: 0,11 eli n. 17 h/kk)	+ 0,08 - 0,09 (tarve: 0,2 eli 31 - 32 h/kk)	+ 0,28 - 0,3 (tarve: 0,4 eli 2 työpäivää/vko)	sisältyy kouluterveydenhuollon lääkärimäärään